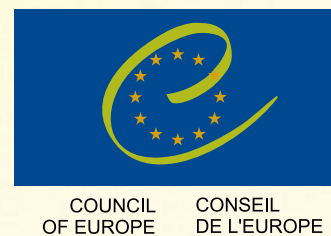

«Роль верховного суду у захисті прав людини на національному рівні»

Як ми уже повідомляли у попередньому номері «Вісника . . .», 22 вересня 2011 р. у Кловському палаці правосуддя відбувся круглий стіл «Роль верховного суду у захисті прав людини на національному рівні», в роботі якого взяли участь голови верховних судів країн Ради Європи, а також представники Ради Європи, Європейського суду з прав людини, Венеціанської комісії, ПАРЕ та інші.

Учасники круглого столу обговорили на двох робочих засіданнях такі питання: «Верховний суд як суб'єкт захисту прав людини на національному рівні» та «Роль верховного суду в механізмі виконання зобов'язань держави у сфері захисту прав людини».

Пропонуємо вашій увазі витяги з виступів та доповідей учасників цього масштабного заходу, а також підсумковий документ.

Відкрив засідання круглого столу
Голова Верховного Суду України
Василь Онопенко.

У вступному слові він зазначив, що нині аксіомою є те, що процвітання народів і націй, високий рівень життя громадян, стабільний розвиток економіки неможливі без утвердження демократії і верхов

венства права. А демократія і правова держава можливі лише за наявності в державі незалежного і неупередженого суду.

Завданням суду є справедливе вирішення суспільних конфліктів, забезпечення виваженого балансу між приватними та державними інтересами, маючи пріоритетом права людини. Тобто правосуддя можна розглядати як діяльність з утвердження загальнолюдської справедливості.

Ключову роль у цьому процесі мають відігравати найвищі судові органи — верховні суди, які у більшості країн світу очолюють національні судові системи. Верховні суди мають особливий правовий

статус, який зумовлюється тим, що вони не лише здійснюють правосуддя, а й покликані виконувати функцію забезпечення однакового застосування законодавства всіма судами.

Верховним судам належить прерогатива у прийнятті остаточних судових рішень на національному рівні, виробленні правових позицій у суспільно важливих судових справах, спрямуванні судової практики.

Найвищі судові органи європейських держав — основні суб'єкти діалогу між Європейським судом з прав людини (далі — Євросуд) і національними судовими системами. Верховний суд є свого роду посередником, який покликаний

адаптувати національну правову систему до норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) та правових позицій Євросуду.

Таким чином, верховний суд — це одночасно: і остання судова інстанція в державі, і дороговказ для усіх інших національних судів у питаннях здійснення правосуддя, і невід’ємна складова загальноєвропейської системи захисту прав.

Діяльність верховного суду кожної європейської держави має свої особливості. Водночас статус і повноваження найвищих судових органів мають багато спільного. Сьогоднішня зустріч, зазначив В. Онопенко, дає можливість обмінятися досвідом і обговорити проблеми, які нас найбільше турбують.

Проведення круглого столу збіглося з важливою подією в житті України — 20-річчям проголошення її незалежності. Роки, що минули після прийняття Акта проголошення незалежності України, були непростими для України та її громадян.

Задекларувавши у Конституції України права людини найвищою цінністю, долучившись до процесу міжнародного співробітництва у сфері захисту прав людини, ставши членом Ради Європи (далі — РЕ), ратифікувавши Конвенцію та визнавши юрисдикцію Євросуду, Україна засвідчила, що для неї необхідний реальний, а не формальний захист прав людини, ефективний, а не декларативний доступ кожного громадянина до незалежного і справедливого судочинства.

Тому разом із процесом побудови суверенної Української держави відбувалося й становлення вітчизняної судової системи відповідно до конституційного принципу поділу державної влади.

У цих процесах важливу роль відіграв Верховний Суд, який завжди виступав ініціатором і розробником законодавчих пропозицій щодо реформування правосуддя в Україні.

Особливий вклад було внесено Верховним Судом України у зміцнення незалежності судової влади, забезпечення єдності судової системи і однакового застосування

всіма судами законодавства, впровадження у вітчизняне судочинство практики Євросуду. Його діяльність істотно впливала й на загальні суспільні процеси в Україні — розвиток демократії, економіки, захист прав людини, політичну та економічну стабільність держави.

Верховний Суд України — не просто судовий орган, і навіть не лише окрема ланка в судовій системі. Його роль є неспівмірно вищою. Зміст діяльності Верховного Суду України полягає у визначенні його Конституцією як «найвищого судового органу». Таке конституційне визначення статусу Верховного Суду України означає, що його роль у судовій системі має бути фундаментальною, його рішення — взірцем для всіх судів, а його правові позиції — визначальними для розвитку вітчизняного судочинства.

Голова Верховного Суду зазначив, що у процесі проведеного в минулому році реформування вітчизняної судової системи процесуальний статус Верховного Суду України було істотно змінено. Однак практика застосування Закону України «Про судоустрій і статус суддів» засвідчила, що законодавчі новели стосовно Верховного Суду були недостатньо продуманими і юридично обґрунтованими. Цими змінами не виправдано обмежено національні можливості захисту прав людини.

Сьогодні все очевиднішою стає необхідність розширення повноважень найвищого судового органу, підвищення його процесуальної ролі, збільшення впливу на вітчизняне судочинство. На це вказала і Венеціанська комісія, позицію якої має бути враховано у подальшому вдосконаленні нашої судової системи. І такі кроки вже здійснюються. На минулому тижні у парламенті зареєстровано законопроект, яким пропонується певне розширення повноважень Верховного Суду та вдосконалення засад його діяльності.

Василь Онопенко висловив переконання, що найближчим часом відбудеться повне відновлення конституційного статусу Верховного Суду України, бо це — об’єктивна необхідність.

Привітання Президента України В.Ф. Януковича учасникам круглого столу*

Шановні пані та панове!

Вітаю учасників круглого столу, що проводиться у рамках головування України в Комітеті міністрів Ради Європи!

Тема вашого заходу — «Роль верховного суду у захисті прав людини на національному рівні» надзвичайно важлива як для України, так і для світу в цілому. Радий, що представницький форум такого високого рівня за участю голів верховних судів багатьох країн та представників міжнародних організацій відбувається саме в Україні.

Світова та європейська правова спадщина передбачає незалежне і справедливе правосуддя як базові стандарти у сфері захисту прав людини.

Держави, що здобули незалежність на початку 90-х років XX століття, серед яких і Україна, стали на європейський шлях і визначили орієнтиром для себе запровадження ефективної судової системи. Свідченням незворотності запровадження європейської суспільної моделі в Україні є розпочаті глибокі системні реформи. Вони покликані вивести нашу державу на якісно новий рівень розвитку. Модернізація країни передбачає комплексні зміни в усіх сферах суспільного життя.

Судово-правова реформа — одна з ключових у процесі модернізації країни. Від неї залежить довіра людей до держави та її органів, реалізація принципу верховенства права, ефективність державного управління, стабільність інституційного клімату та сталий економічний розвиток.

Незалежна судова влада є обов’язковим атрибутом демократичного суспільства, адже саме суд є гарантією забезпечення прав та свобод людини.

Зичу всім учасникам заходу конструктивного діалогу, плідної дискусії та нових здобутків в ім’я торжества справедливості.

* Із відеозвернення.